

Spis treści

Słowo wstępne (Paul Willis)	XIX
Tabele i schematy	XXV
CZĘŚĆ PIERWSZA PODSTAWY STUDIÓW KULTUROWYCH	1
I Wprowadzenie do studiów kulturowych	3
O książce	3
Selektywność	3
Gra językowa studiów kulturowych	4
Studia kulturowe jako polityka	5
Parametry studiów kulturowych	6
Centre for Contemporary Cultural Studies	6
Zakres studiów kulturowych	7
Główne pojęcia studiów kulturowych	8
Kultura i praktyki znaczące	8
Reprezentacja	8
Materializm i antyredukcjonizm	9
Artykulacja	10
Władza	10
Kultura popularna	10
Teksty i czytelnicy	11
Podmiotowość i tożsamość	12
Prądy intelektualne w studiach kulturowych	13
Marksizm i centralna pozycja klasy	13
Kapitalizm	14
Marksizm i studia kulturowe	15
Kulturalizm i strukturalizm	16
Kultura jest zwyczajna	16
Strukturalizm	16
Głębokie struktury języka	17
Kultura „jak język”	18
Poststrukturalizm (i postmodernizm)	19
Derrida: niestabilność języka	20
Foucault i praktyki dyskursywne	20
Antyesencjalizm	21
Postmodernizm	22

Psychoanaliza i podmiotowość	23
Freudowskie „ja”	23
Kompleks Edypa	24
Polityka różnicy: feminizm, teoria rasy i teoria postkolonialna ...	25
Feminizm	25
Rasa, etniczność i hybrydowość	26
Kwestie metodologiczne	27
Epistemologia	27
Główne nurty w metodologii studiów kulturowych	28
Etnografia	29
Ujęcia tekstowe	32
Badania odbioru	33
Miejsce teorii	34
Streszczenie	35
II Główne problemy studiów kulturowych	37
Przewycięzanie problemów w studiach kulturowych	38
Problem języka, kultury i sfery materialnej	40
Problem tekstowego charakteru kultury	43
Problem lokalizacji kultury	46
Problem: jak możliwa jest zmiana kulturowa?	49
Problem racjonalności i jej granic	52
Problem kultury i ciała	56
Problem charakteru prawdy i wartości	57
Streszczenie	62
CZĘŚĆ DRUGA PYTANIA O KULTURĘ	63
III Pytania o kulturę i ideologię	65
Kultura przez duże K: tradycja literacka	66
Leavisizm	66
Kultura jest zwyczajna	67
Antropologiczne ujęcie kultury	68
Kulturalizm: Hoggart, Thompson, Williams	68
Richard Hoggart: <i>Spojrzenie na kulturę robotniczą w Anglii</i> ...	69
Edward Thompson: <i>The Making of the English Working Class</i> ..	69
Raymond Williams i materializm kulturowy	70
Kultura wysoka/kultura niska: estetyka i rozpad granic	72
Kwestia jakości	72
Forma i treść	73
Analiza ideologiczna	73
Problem oceny	74
Kultura masowa: kultura popularna	75
Kultura jako masowe oszczerstwo	75
Krytycyzm szkoły frankfurckiej	76
Twórcza konsumpcja	77

Kultura popularna	78
Popularne jest polityczne	78
Kultura i formacja społeczna	79
Marksizm i metafora bazy i nadbudowy	79
Podstawy kultury	80
Kultura jako władza klasowa	81
Swoistość kultury	81
Williams: całokształt i zmienne odległości praktyk	82
Względna autonomia i swoistość praktyk kulturowych	83
Althusser i formacja społeczna	83
Względna autonomia	83
Artykulacja i obieg kultury	84
Dwie gospodarki	85
Pytania o ideologię	86
Marksizm i fałszywa świadomość	86
Althusser i ideologia	87
Ideologiczne aparaty państwowe	87
Podmioty fragmentaryczne	88
Podwójny charakter ideologii	88
Althusser i studia kulturowe	89
Gramsci, ideologia i hegemonia	90
Hegemonia kulturowa i ideologiczna	90
Ideologia i kultura popularna	91
Niestabilność hegemonii	92
Gramsci w studiach kulturowych	93
Problemy hegemonii i ideologii	94
Hegemonia	94
Ideologia	95
Streszczenie	98
IV Kultura, znaczenie, wiedza: zwrot lingwistyczny w studiach kulturowych	100
De Saussure i semiotyka	101
Systemy znaczące	101
Kody kulturowe	103
Barthes i mitologia	104
Mit dzisiaj	105
Znaki polisemiczne	106
Poststrukturalizm i intertekstualność	107
Derrida: tekstualność i różnica	108
Istnieją tylko znaki	108
Różnica (<i>différance</i>)	110
Pocztówki Derridy	111
Strategie pisma	111
Dekonstrukcja	112
Derrida i studia kulturowe	113

Foucault: dyskurs, praktyka i władza	114
Praktyki dyskursywne	115
Dyskurs i dyscyplina	116
Produktywność władzy	117
Podmioty dyskursu	117
Postmarksizm i dyskursywna konstrukcja sfery społecznej	119
Dekonstrukcja marksizmu	119
Artykulacja tego, co społeczne	120
Język i psychoanaliza: Lacan	122
Faza lustra	122
Porządek symboliczny	123
Nieświadomość „jak język”	124
Problemy teorii Lacana	125
Język i emocje	126
Język jako użycie: Wittgenstein i Rorty	127
Dociekania Wittgensteina	127
Język jako narzędzie	127
Gry językowe	128
Lyotard i niewspółmierność	129
Rorty i przygodność języka	130
Antyrepresentacjonizm	130
Prawda jako pochwała społeczna	131
Opis i ocena	132
Kultura jako konwersacja	133
Kultura jako odgrywanie	134
Dyskurs i sfera materialna	135
Nierozłączność	135
Języki dla różnych celów	135
Streszczenie	136
V Biologia, ewolucja i kultura: kwestie redukcjonizmu i złożoności	138
Problem redukcjonizmu	139
Rodzaje redukcjonizmu	139
Złożoność i holizm	141
Możliwości nauki	143
Języki dla konkretnych celów	145
Ciało ukształtowane przez kulturę	146
Teorie na temat ciała	148
Ciało a medycyna	149
Ewolucja ciała biologicznego	151
Dobór naturalny	152
Miejsce genów	153
Kultura ewolucyjna	154
Psychologia ewolucyjna	155
Ewolucja mózgu	157
Wnioski dla studiów kulturowych	158

Biologia i kultura: przypadek emocji	160
Czym są emocje?	161
Reakcje cielesne i ocena poznawcza	163
Emocje i psychoterapia	164
Leki i sposób mówienia	165
Język biochemii	166
Mózg emocjonalny	167
Kompleksowość i test pragmatyczny	168
Teoria memów	168
Kultura spuszczonego ze smyczy	169
Streszczenie	171
CZĘŚĆ TRZECIA ZMIANY KONTEKSTU STUDIÓW KULTUROWYCH	173
VI Nowy nieporządek świata?	175
Ekonomia, technika i klasa społeczna	176
Fordyzm	176
Postfordyzm	178
Reorganizacja pracy	179
Szkoła regulacyjna	180
„Nowe czasy”	181
Społeczeństwo postindustrialne i przekształcenie tożsamości klasowych	182
Rozwój klasy usługowej	182
Kapitalizm zdeorganizowany	183
Kapitalizm zorganizowany	184
Dekoncentracja i deindustrializacja	185
Wzory konsumpcji	186
Postmodernizacja	186
Kwestia uwarunkowań	187
Globalizacja	189
Dynamizm nowoczesności	189
Globalny przepływ ekonomiczny	191
Globalny przepływ kulturowy	192
Przepływ rozłączny	193
Homogenizacja i fragmentacja	194
Imperializm kulturowy i jego krytycy	194
Hybrydowość i złożone przepływy kulturowe	195
Glokalizacja	197
Kreolizacja	198
Globalizacja i władza	198
Nowoczesność jako pustka	199
Państwo, polityka i nowe ruchy społeczne	201
Upadek państwa narodowego i koniec historii?	202
Forma i kompetencje	203
Autonomia	203

Legitymizacja	203
Upadek komunizmu	204
Koniec historii?	205
Nowe ruchy społeczne	206
Wypieranie klasy?	206
Polityka życia	207
Wspólnoty symboliczne	208
Streszczenie	210
VII Wejście postmodernizmu	212
Definicje	212
Instytucje nowoczesności	213
Rewolucja przemysłowa	214
Nadzór	214
Dynamika nowoczesności kapitalistycznej	214
Państwo narodowe i siła militarna	216
Modernizm i kultura	216
Modernizm jako doświadczenie kulturowe	217
Ryzyko, zwątpienie i refleksyjność	217
Flâneur	218
Ciemna strona nowoczesności	219
Modernizm jako styl estetyczny	220
Problemy realizmu	221
Fragmentacja i uniwersalność	221
Kulturowa polityka modernizmu	222
Modernizmy	223
Wiedza nowoczesna i ponowoczesna	223
Projekt oświeceniowy	224
Zarządzanie naukowe	224
Marksizm jako filozofia oświeceniowa	225
Prawa naukowe i zasada wątpienia	226
Krytyka oświecenia	227
Foucault	227
Postmodernizm jako koniec wielkich narracji	230
Koniec epistemologii	231
Relatywizm czy pozycyjność	232
Zapowiedź postmodernizmu (czy nowoczesność jako projekt niedokończony?)	233
Polityka bez fundamentów	233
Nowoczesność jako projekt niedokończony	234
Sfera publiczna	235
Projekt normatywny	235
Kultura ponowoczesna	236
Refleksyjność ponowoczesna	236
Postmodernizm i upadek granic kulturowych	237
Bricolage i intertekstualność	238

Estetyzacja życia codziennego	239
Estetyka ponowoczesna w telewizji	239
Ponowocześni detektywi i gangsterzy	240
Ponowoczesne kreskówki	241
Ocena kultury ponowoczesnej	242
Kultura pozbawiona głębi	242
Implozje i symulacje	242
Styl kulturowy późnego kapitalizmu	243
Postmodernizm transgresywny	244
Streszczenie	245

CZĘŚĆ CZWARTA OBSZARY STUDIÓW KULTUROWYCH 247

VIII Zagadnienia podmiotowości i tożsamości	249
Podmiotowość i tożsamość	249
Osobowość jako wytwór kulturowy	250
Esencjalizm i antyesencjalizm	251
Tożsamość własna jako projekt	252
Tożsamości społeczne	252
Tożsamość fragmentaryczna	253
Podmiot oświeceniowy	254
Podmiot socjologiczny	254
Podmiot ponowoczesny	255
Teoria społeczna i podmiot fragmentaryczny	256
Marksowski podmiot historyczny	256
Psychoanaliza i podmiotowość	257
Feminizm i różnica	259
Język i tożsamość	260
Podmiot u Foucaulta	261
„Ja” wyartykułowane	263
Antyesencjalizm i tożsamość kulturowa	263
Artykulacja tożsamości	264
Miejsca interakcji	265
Działanie sprawcze i polityka tożsamości	266
Zagadnienie działania sprawczego	266
Foucault i problem działania sprawczego	266
Giddens i teoria strukturacji	267
Dwoistość struktury	268
Pojęcie działania sprawczego	269
Działanie sprawcze jako dokonywanie zmian	270
Wybór i zdeterminowanie	270
Rodzaje dyskursu	271
Oryginalność	272
Innowacja i zmiana	272
Antyesencjalizm, feminizm i polityka tożsamości	273
Biologia jako dyskurs	274

Płeć biologiczna i płeć kulturowa	274
Czy możliwy jest feminizm uniwersalny?	275
Projekt feministyczny	277
Tworzenie „nowych języków”	278
Wbrew krytyce tożsamości	279
Esencjalizm strategiczny	280
Streszczenie	281
IX Etniczność, rasa i naród	282
Rasa i etniczność	283
„Nadawanie rasy”	283
Różne rasizmy	284
Pojęcie etniczności	285
Etniczność i władza	287
Tożsamości narodowe	288
Państwo narodowe	288
Narracje jedności	288
Wspólnota wyobrażona	289
Krytyka Andersona	290
Diaspora i tożsamości hybrydowe	291
Pojęcie diaspory	292
Czarny Atlantyk	292
Typy hybrydowości	293
Hybrydowość wszystkich kultur	294
Hybrydowość i brytyjscy Azjaci	295
Od „bywalców” do „osadników”	295
Przełączanie kodów kulturowych	296
Wielorakość tożsamości	297
Miejsca przecięcia i przekraczanie granic	298
Splot tożsamości	300
Rasa, etniczność, reprezentacja	301
Dzicy i niewolnicy	302
Obrazy z plantacji	302
Kryminalizacja czarnych Brytyjczyków	303
Orientalizm	304
Telewizja i sposoby przedstawiania rasy i etniczności	305
Tylko biali	305
Stereotypowe sposoby przedstawiania	306
Oznaki zmiany	307
Zmora społeczeństwa	307
Strategie asymilacyjne	308
Niejednoznaczność sposobów przedstawiania	309
Nowa estetyka getta	310
<i>EastEnders</i>	311
<i>I'll Fly Away</i>	311
Kwestia wizerunków pozytywnych	312

Literatura postkolonialna	314
Modele literatury postkolonialnej	314
Dominacja i podporządkowanie	315
Hybrydyzacja i kreolizacja	316
Streszczenie	317
X Płeć, podmiotowość i reprezentacja	319
Feminizm i studia kulturowe	319
Patriarchat, równość i różnica	320
Feminizm liberalny i socjalistyczny	321
Feminizm różnicy	322
Feminizm czarny i postkolonialny	322
Feminizm poststrukturalistyczny	323
Postfeminizm	323
Płeć biologiczna, płeć kulturowa i tożsamość	324
Nauka o płci	326
Co wyróżnia kobiety	328
Irigaray i mowa kobiet	329
Społeczne konstruowanie płci biologicznej i kulturowej	330
Płeć biologiczna jako konstrukt dyskursywny	331
Podmioty płciowe	332
Foucault: podmiotowość i seksualność	332
Seks i konstrukcja dyskursywna ciała	333
Feministyczna krytyka Foucaulta	334
Etyka i działanie sprawcze	335
Psychoanaliza, feminizm i podmiotowość płciowa	336
Uregulowanie seksualności	336
Chodorow: męskość i kobiecość	337
Psychoanaliza fallocentryczna	337
Julia Kristeva	339
Judith Butler: pomiędzy Foucaultem i psychoanalizą	341
Performatywność płci	342
Identyfikacja i odrzucenie	343
Drag: przekształcenie sfery symbolicznej	343
Dyscyplina i fikcja tożsamości	344
Mężczyźni i męskość	345
Problem męskości	347
Źródła męskich uzależnień	348
Zdradzony mężczyzna nowoczesny	350
Ruch mężczyzn	351
Płeć kulturowa, reprezentacja i kultura mediów	352
Wizerunki kobiet	353
Suka, wiedźma i matrona	353
Potwierdzenie i zaprzeczenie	354
Kobiety w Bollywood	355

Poskromienie złoŃnicy	356
Problem Ńcisłości	356
Pozycje podmiotu i polityka reprezentacji	357
Szczupłe ciało	357
NiezaleŃna matka	358
Chorzy na AIDS	358
WystęŃ Madonny	360
Kwestia odbiorców	361
Streszczenie	362
XI Telewizja, teksty i odbiorcy	363
Telewizja jako tekst: programy informacyjne i ideologia	364
„Składanie rzeczywistości”	364
Model manipulacyjny	366
Model pluralistyczny	367
Model hegemoniczny	367
Ustalenie programu	368
Doniesienia wojenne	369
Style przekazu	370
Telewizja jako tekst: opera mydlana jako telewizja popularna	371
Opera mydlana jako gatunek	372
Telenowełe	373
Kobiety i opera mydlana	373
Opera mydlana i sfera publiczna	374
Aktywni odbiorcy	375
Model kodowania-dekodowania	377
Teoria hermeneutyczna	378
Widzowie „Nationwide”	378
Oglądanie serialu <i>Dallas</i>	379
Ideologia i opór	380
Odbiorcy telewizji i toŃsamość kulturowa	380
Eksport znaczenia	381
Lokalizacja tego, co globalne	382
Odbiorcy, przestrzeń i toŃsamość	383
Przestrzeń narodowa	383
Przestrzeń obdarzona płcią	384
Przestrzeń rodzinna i przestrzeń globalna	384
Globalizacja telewizji	385
Ekonomia polityczna telewizji globalnej	387
Synergia i własność telewizji	388
Konwergencja i technika telewizyjna	389
Deregulacja i reregulacja	390
Globalna kultura elektroniczna	391
Imperializm medialny	391
Regionalizacja	392
Sfera globalna i sfera lokalna	393

Globalna kultura ponowoczesna	395
Hiperrzeczywistość i symulacje telewizyjne	396
Kultura konsumpcyjna	397
Twórcza konsumpcja	398
Streszczenie	399
XII Przestrzeń kulturowa i miasto jako miejsce	401
Przestrzeń i miejsce we współczesnej teorii	402
Czasogeografia	402
Czasoprzestrzeń	403
Przestrzeń i miejsce	404
Społeczne budowanie miejsca	405
Przestrzeń obdarzona płcią	405
Zróżnicowane przestrzenie Lagos	406
Miasta jako miejsca	408
Szkola chicagowska	409
Krytyka nauki o mieście	410
Ekonomia polityczna i miasto globalne	411
Kapitalizm i środowisko miejskie	411
Miasta globalne	412
Poprzemysłowe miasto globalne	413
Miejska ekonomia symboliczna	414
Ekonomia kulturowa	415
Prywatyzacja przestrzeni publicznej	417
Kultura publiczna elit prywatnych	417
Disney: fantazja i nadzór	418
Miasto ponowoczesne	419
Urbanizacja ponowoczesna	419
Przemiana miasta: przedmieścia i miasta na obrzeżach	421
Rozruchy w mieście	422
Forteca Los Angeles	423
Podniecające doświadczenie miasta	424
Miasto i cyberprzestrzeń	425
Infostrada	426
Elektroniczne sieci miejskie	427
Miasto informacyjne	428
Domy elektroniczne w przestrzeni globalnej	429
Miasto jako tekst	430
Przestrzenie zaklasyfikowane	431
Miasto, które nie jest pojedyncze	432
Streszczenie	432
XIII Młodość, styl i opór	434
Zaistnienie młodzieży	435
Młodość jako moratorium	435
Młodość jako kategoria kulturowa	436

Niejednoznaczność młodości	437
Kłopot i zabawa	438
Subkultury młodzieżowe	438
Wartości „podziemne”	439
Magiczne rozwiązywanie	440
Homologie	441
Chłopcy na motocyklach (<i>motorbike boys</i>)	441
Opór poprzez rytuały	442
Podwójna artykulacja	442
Tedsi, modsi i skini	443
Oznaki stylu	444
Krytyka teorii subkultur	445
Zróżnicowanie młodzieży: klasa, płeć kulturowa, rasa	446
Błędne koło klasy pracującej	446
Płeć kulturowa	447
Przestrzeń dla dziewcząt	448
Młodzież a rasa	449
Włosy jako wytwór kultury	449
Przestrzeń: globalna kultura młodzieżowa?	451
Rap i rave na świecie	451
Globalny synkretyzm młodzieży	453
Po subkulturach	454
Zainteresowanie mediów	455
Postrach dla mediów i bohater/bohaterka subkultury	456
Postmodernizm: koniec autentyczności	456
<i>Bricoleur</i> ponowoczesny	457
Roszczenia do autentyczności	458
Rozróżnienia gustu	459
Twórcza konsumpcja	460
Wspólna kultura	460
Nowe spojrzenie na opór	461
Opór jest koniunkturalny	462
Opór jako obrona	462
„We wnętrzu wieloryba”	463
Ukryć się w świetle reflektorów	464
Taktyki i strategie	465
Banalizacja studiów kulturowych	466
Opór: normatywne stanowisko studiów kulturowych	466
Streszczenie	468
XIV Polityka kulturowa i polityka kulturalna	469
Studia kulturowe i polityka kulturowa	470
Nazywanie jako polityka kulturowa	470
Polityka kulturowa: wpływ Gramsciego	471
Zdobywanie hegemonii	471
Rola intelektualistów	472
Studia kulturowe jako projekt polityczny	473

W duchu Gramsciego	474
Kulturowa polityka różnicy	476
Nowe języki polityki kulturowej	477
Polityka artykulacji	478
Brak przynależności klasowej	479
„Cięcie” w języku	479
Różnica, etniczność i polityka reprezentacji	481
Niewidzialność i bezimiennność	481
Wizerunki pozytywne	481
Wielokulturowość i postawa antyrasistowska	482
Polityka reprezentacji	482
Różnica, obywatelstwo i sfera publiczna	483
Habermas i sfera publiczna	484
Tradycja demokratyczna	485
Demokracja liberalna	485
Kwestionowanie studiów kulturowych	486
Krytyka populizmu kulturowego	486
Ujęcie wielowymiarowe	487
Obieg kultury	488
Debate nad polityką kulturalną	489
Nowy kierunek rozwoju studiów kulturowych	490
Rządowość (<i>gouvernementalité</i>)	490
Kultura i władza	491
Foucault czy Gramsci	492
Polityka kulturalna a problem wartości	494
Zmiana głównych metafor studiów kulturowych	495
Obecny horyzont myślowy	495
Krytyka i polityka	496
Neopragmatyzm i studia kulturowe	497
Pragmatyzm i studia kulturowe	497
Richard Rorty: polityka bez fundamentów	499
Antyrepresentacjonizm	499
Antyfundamentalizm	499
Przygodność, ironia, solidarność	499
Prawda jako pochwała społeczna	500
Tworzenie nowych języków	501
Pragmatyzm proroczy	502
Tożsamości prywatne i polityka publiczna	503
Konsekwencje pragmatyzmu dla studiów kulturowych	505
Streszczenie	506
Słownik głównych pojęć: gra językowa studiów kulturowych	509
Bibliografia	529
Indeks osób	553
Indeks rzeczowy	556